

אי לאו דאמר רבי יוחנן: "צנועין ורבי דוסא אמרו דבר אחד", הוה אמינא:

מאן תנא "צנועין" רבי דוסא היא, כי היכי דלא תיקשי סתם משנה דצנועין לרבי יוחנן [כדי שלא תיקשי מסתם משנה ד"צנועין" על רבי יוחנן], הסובר: אין אדם מקדיש ומחלל דבר שאינו ברשותו, ומשום דרבי יוחנן כפתם יחידאה לא אמר, ו"צנועין" אף א-ו שהיא סתם, דעת יחיד היא.⁽¹⁾

אמרי נהרדעי: לא כתבינן אורכתא⁽²⁾ אמטלטלי, השולח שליח לדון עם אחר על מטלטלין שיש לו בידו,⁽³⁾ אינו יכול לכתוב "הרשאה" לשליח, בה הוא מקנה לו את המטלטלין שיש לו ביד אותו אדם; ונפקא

הלקט], כיון דממונא דידיה הוא, לכן יש לומר שמודים "צנועין": כי איתיה ברשותיה הוא דמצי מפקר ליה [כשהדבר ברשותו יכול הוא להפקיר], אבל כי ליתיה ברשותיה, לא מצי מפקר ליה, שאין אדם עושה חלות על דבר שאינו ברשותו.⁽¹⁷⁾

וכל זה הוא דוקא, אם לא שאמר רבי יוחנן: "צנועין ורבי דוסא אמרו דבר אחד", אבל כיון שאמר רבי יוחנן כן, אם כן מבואר שלדעת התנא דצנועין אפשר לעשות אף כרבי דוסא, ומוכח מזה שסובר רבי יוחנן בטעמם של צנועים, שהוא משום שאין צריך לדעתם שיהיה ברשותו לכל חלות, ולאו דוקא לענין חילול מעשר שני.

אמר רבינא:

נקרא בעלים לענין חומש.

17. מכאן הוכיח הראב"ד לעיל בעמוד א' [הובא בהערה 8 שם], שאי אפשר לבעל הבית להפקיר כדי שלא ייכשלו עניים, היות ואינו ברשותו, ראה שם היטב; ומשמע שעד כאן אינו מוכרח מן הגמרא שאי אפשר להפקיר דבר שאינו ברשותו, ושלא כדעת הרשב"א בשבועות; ואולם מכאן תיקשי, ויש ליישב, שטעמו של רבי יוחנן הסובר "אמרו דבר אחד" ושלא כסברת רבא הוא משום שאפשר להפקיר דבר שאינו ברשותו, ו"אמרו דבר אחד" היינו לענין שעושים תקנה לגנבים ולעניים, או לענין "אין ברירה".

1. צריך ביאור: הרי בכל מקום שאנו אומרים "הלכה כסתם משנה", היינו משום שיש בזה מחלוקת במקום אחר, אלא מתוך סתם רבי את משנתו כדעה אחת, כך הלכה, ובמה שונה סתם משנה זו, משאר "סתם משנה", וראה מה שכתב בזה בתוספות ר"ד, וראה מה שהקשו

ונכתבו התוספות.

2. "אורכתא" לשון שולטנות הוא, שמשליטו על בעל דינו לתובעו, רש"י שבועות לג ב ד"ה אורכתא.

3. א. כתבו התוספות, שהסוגיא עוסקת כששולחו לדון עם גזלן ולא עם נפקד, ומשום שמטלטלי פקדון ביד שומר אינם נקראים "אינו ברשותו", והוכיחו כן [מלבד מה שהוכיחו כן מגמרא בבא בתרא פח א], שהרי לעיל סט ב, מדמה הגמרא דין "גונב אחר הגנב" למקדיש דבר שאינו ברשותו, והיינו, שכשהפך "אינו ברשותו" אין הגונב אותו חייב כפל לבעלים, והרי הגונב מבית שומר חייב כפל, כמבואר במשנה בתחילת המפקד, וביותר שהוא מפורש במקרא: "כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור, וגונב מבית האיש אם ימצא הגנב ישלם שנים", הרי שהגונב מבית שומר, חייב כפל, ובהכרח שהוא חשוב "ברשותו".

גזל ולא נתייאשו הבעלים, שניהם אינן יכולין להקדיש, זה לפי שאינו שלו, וזה לפי שאינו ברשותו, ואם כן אין הוא יכול להקנות לשליח את מה שיש לו ביד הנתבע, שהרי "אינו ברשותו".

איכא דאמרי, כך אמרי נהרדעי:

מינה, שאם נאבדו המטלטלין מיד השליח, יכול התובע לחזור ולתבוע מהנתבע את אשר יש לו בידו. (4)

אמר שאל רב אשי לאמימר: מאי טעמא אין כותבים הרשאה על מטלטלין?

אמר ליה אממר לרב אשי: משום דרבי יוחנן! דאמר רבי יוחנן:

11 אות ב. וראה עוד ב"אבן האזל" [שלוחין פרק ג הלכה א], שמדקדק מלשון הרמב"ם, שאף הוא סובר לפרש כרש"י, שאין כותבין על מטלטלין דפקדון [וראה שם שהביא כן מה"בית יוסף], ודלא כה"לחם משנה" שמבין בדעת הרמב"ם כדעת התוספות]; **וביאר ב"אבן האזל" שם**, שאם כי ודאי שבפקדון יכול הוא להקדיש, וכמו שהוכיחו התוספות, מכל מקום אם כופר הנפקד בפקדון, הרי פשוט שאינו יכול להקנותו, כי משעה שכפר כבר יצא מתורת פקדון ונעשה גזילה, שהכופר בפקדון נעשה עליו גזלן, ואם כן יש לומר, ד"הא דיכול להקדיש פקדון שביד חבירו, הוא כשודאי לנו שאין הנפקד כופר, ורוצה להשיב הפקדון, אבל אם ספק אצלנו שמא כופר הנפקד, אף דאכתי לא כפר ולא נעשה עוד גזלן, מכל מקום לא מיקרי שהפקדון ברשותו, דאם לבסוף אינו רוצה הנפקד להשיב הפקדון, אם כן מעכשיו כבר אינו ודאי שיוכל להוציא הפקדון, ואם כן לא מיקרי מה ביתו ברשותו".

4. נתבאר על פי רש"י; ותמה על כך ה"בית יוסף" ["חושן משפט" תחילת סימן קכג], שהרי אפילו אם היה שולח שליח להביא את הפקדון מיד הנפקד, היה פטור הנפקד, היות ועל פיו של המפקד נתן לו, וכמבואר בסימן קכב! ? והב"ח תמה על תמיהתו, כי זה שהקנה לו על

ואולם לשון רש"י הוא: "משום דרבי יוחנן: דהואיל ואינו ברשותו אינו יכול להקנותו, הילכך אם אבד [מיד השליח] יכול לחזור ולתבוע מיד הנאמן", ולשון "הנאמן" משמע אדם שהאמינוהו להפקיד אצלו, ולא גזלן.

וראה במאירי לעיל סט א, שכתב: "ובפקדון מיהא כל שהוא מודה בו, יראה שהוא רשאי להקדיש, שברשותו הוא. ויש חולקים בזו ממה שאמרו למטה לא כתבין אוריכתא אמטלטלי, ומפרשים אותה אף בכלים שהם בעין, ואין דבריהם נראין כלל", ואם כן יתכן שדעת רש"י היא כדעת ה"יש חולקין".

אך ה"פני יהושע" כתב בדעת רש"י, שאף הוא מודה להתוספות, שהנידון הוא בגזילה, אלא, שאגב כל ההרשאות בסוגיתנו, שמשמע לרש"י שהנידון הוא במטלטלין דפקדון, כפי שנראה מלשונות רש"י, לכן פירש אף כאן כן אגב ריהטא, וסיים ב"וצ"ע"; וכן נראה מלשון הב"ח בתחילת סימן קכג שהבין בדעת רש"י שהנידון הוא בגזלן.

וב"קצות החושן" [קכג א] ביאר את דעת רש"י, שהנידון הוא בנפקד שיש לו איזה טענה או תביעה על הפקדון [וכאשר כן היא סתם הרשאה], ואינו רוצה להחזיר את הפקדון עד שיפסוק כן בית הדין, ובאופן זה אפילו אם הוא אדם דציית דינא, חשוב הפקדון שבידו כ"אינו ברשותו" של הבעלים; ודימה את זה למה שכתב בסימן שנד ד, והובאו דבריו לעיל סח ב הערה

לא כתבינן אורכתא אמטלטלי דכפריה [אין כותבין הרשאה לדון עם מי שכפר בבית דין, ואמר, שאין בידו כלום משל המשלח]!

ולפי ה"איכא דאמרי": טעמא דכפריה הוא שאין כותבין, ומשום דמייחזי כשיקרא [נראה

הדבר כשקר], שחותמים העדים שיש לו דבר מה ביד פלוני, ואילו הלה טוען שאין בידו כלום —

אבל אם לא כפריה בבית דין, (5) כתבינן הרשאה. (6)

פי הרשאה גרע טפי, דכיון שאינו יכול להקנותו לשליח, ואילו הנאמן לא נתנן לשליח אלא על פי קניינו של זה, והיא הרי אינה קנייה, אם כן כל מה שנתן הנאמן לשליח, אינו אלא כאילו הנאמן עשאו שליח, והוא שלוחו של נאמן, הילכך אם אבד חייב הנאמן לשלם, זאת היא דעת רש"י; וכן כתב ה"פני יהושע" כאן, והאריך קצת בזה, ראה שם.

וב"קצות החושן" [קכג א] כתב, שאם כי דברי הב"ח נכונים, צריך ביאור למה כתב רש"י כן, ולא כתב כפי שמשמע בהמשך הסוגיא, שהנפקא מינה במה שההרשאה אינה חלה, הוא לענין שיכול הנאמן לומר לשליח: "לאו בעל דברים דידי את", [ביאור קושייתו: כיון דבהכרח — לפי דעתו — צריך לפרש ברש"י שהוא שולחו לדון עם הנאמן, ולא להביא את הפקדון בעלמא, שאם לא כן הרי מיקרי "ברשותו", אם כן תיקשי: יאמר לו לאו בעל דברים דידי את], והאריך שם בישוב קושיא זו.

5. אבל אם כפריה חוץ לבית דין, לית לן בה, על פי "פני יהושע" בהבנת רש"י, ראה שם.

6. א. ממה שפירש כאן רש"י ד"מטלטלי דכפריה" היינו נפקד שכפר בפקדון שבידו, ולא פירש במטלטלין של גזילה שכפר בהם הגזולן, כפי שפירשו ראשונים אחרים], משמע, שלפי לישנא קמא אין כותבים הרשאה אפילו על פקדון [וכפי שהבין ה"קצות החושן" בשיטתו, הובא בהערה 2], כי ודאי משמע, שעל אותו אופן דב"כפריה" אין כותבים — דהיינו בפקדון

לפירוש רש"י — באותו אופן עצמו, היכא דלא כפריה כותבים ללישנא בתרא, ולא ללישנא קמא, ואם כן משמע שללישנא קמא אין כותבים הרשאה על מטלטלי פקדון דלא כפריה.

בביאור סברתם של ה"איכא דאמרי" יש לפרש כמה פירושים על פי דברי הראשונים והאחרונים:

האחד: ב"אבן האזל" ביאר [על פי דרכו שהובאה בהערה 2], שמחלוקת הלשונות היא, אם בפקדון שאין אנו יודעים אם יכפור אם לאו, מיקרי מחמת הספק "אינו ברשותו"; שלדעת הלישנא קמא, אף זה מיקרי אינו ברשותו, ולדעת הלישנא בתרא, אין זה חשוב אינו ברשותו, ופירוש זה יתכן, רק אם הלישנא בתרא עוסקת בפקדון, וכאשר כן פירש רש"י; אבל אם הלישנא בתרא עוסקת גם בגזילה, אין מקום לפירוש זה.

השני: לשון זו סוברת שבהרשאה "שליח שוייה" [ראה בהמשך הסוגיא] "ועשו תקנה לענין שליחות כאילו היה קונה קנין גמור".

השלישי: והיא דעת בעל המאור, כפי שהבין בפשטות בדבריו ה"חזון איש" [ראה ליקוטים חדשים כאן, תחילת אות א], שהלישנא בתרא חלוקה על עיקר דינו של רבי יוחנן, ואף גזילה יכול אדם להקדיש ולהקנות; [וראה עוד שם בד"ה ונראה דגם, שכתב עוד ביאור אחר בשיטת בעל המאור].

הרביעי: והיא דעת הרמב"ן כפי שהבין דבריו ה"חזון איש" [שם בד"ה ונראה דגם, וראה גם ב"קצות החושן" קכג א], שלדעת הלישנא בתרא, אין צריך הוא להקנות לשליח בשעת

ואמרי עוד נהרדעי:

אורכתא דלא כתיב ביה [הרשאה שאין כתוב בה]: "זיל דון, וזכי ואפיק לנפשך", [לך ודון עם פלוני, ותוציא ממנו לעצמך] **לית ביה מושא** [אינה מועילה כלום]!

ומפרשינן: **מאי טעמא** צריך הוא לכתוב כן?

משום דאמר ליה האיך [משום שיכול הנתבע לומר למורשה]: "לאו בעל דברים ידדי את", ואיני רוצה לדון עמך.⁽⁷⁾

אמר אביי: ואי כתיב ביה בהרשאה שכתב המשלח: "זיל דון וזכי ואפיק לנפשך **למחצה לשליש ולרביע** [או לשליש או לרביע]", כי אז צריך הנתבע לדון עם המורשה, כי:

מינו דמשתעי הנתבע **דינא** עם המורשה

אפלאג שהוא מוציא לעצמו, **משתעי דינא** **אכולה** [מתוך שצריך הנתבע לדון עם השליח על החלק שהמורשה מוציא לעצמו, צריך הוא לדון עמו גם על החלק שהמורשה מוציא בשביל משלחו], ואין הוא יכול לומר לו: "לאו בעל דברים ידדי את".

אמר אמרימר: היות וכתוב בהרשאה: "זיל דון וזכי ואפיק לנפשך", לפיכך **אי תפס** המורשה לעצמו את אשר הוציא משל הנתבע — **לא מפקינן מיניה** [אין מוציאים ממנו]!⁽⁸⁾

רב אשי חולק על אמרימר ואמר שאינו יכול לתפוס לעצמו —

כיון דכתביה ליה [היות וכתב לו המשלח בשטר ההרשאה]: "**כל דמתעני מן דינא**, **קבילית עלי** [כל הוצאות שתוציא בדין זה

ואפיק לנפשך", עדיין יכול המשלח לבטל את ההרשאה.

ולכן כתב ה"פני יהושע" טעם אחר שלא שייך כאן כלל "שלוחו של אדם כמותו", כי יכול הנתבע לאמר לו: "כיון שאינך בעל דיני, מי יאמר שהמשלח היה טוען את אלו הטענות שאתה טוען, ואפשר, שהוא לא היה מעיז כנגדי לטעון טענות אלו", שהריח מטעם זה הנתבע אינו יכול לעשות מורשה כמבואר בטור וחושן משפט סימן קכד; ובטעם שמועיל "זיל דון וזכי ואפיק לנפשך" ביאר ה"פני יהושע" ד"הוה ליה בעל דבר, ומצי למיעבד דינא בהדיה".

8. כן פירש רש"י בלשון שני, וכתב, שכן הוא בתשובות הגאונים, וכן עיקר; ובלשון ראשון פירש רש"י: אם לא כתב המשלח למורשה: "זיל דון וזכי ואפיק לנפשך" ותפס המורשה משל הנתבע, אין מוציאים ממנו.

כתיבת ההרשאה את החפץ, אלא די במה שנותן לו זכות לקנות את החפץ לכשיוציא מהנתבע, ואת זה יכול הוא לעשות אפילו כשבשעת מסירת ההרשאה עדיין אין הגזילה ברשותו, וראה שם שצידדן כן גם בדעת בעל המאור, ולא כפי שנתבאר לעיל בדעתו].

7. הקשה ה"פני יהושע": מהיכתי תיתי יכול הוא לומר כן לשליח, והרי קיימא לן בכל מקום ש"שלוחו של אדם כמותו"!

והביא, שכבר הקשה כן המרדכי משמו של רבינו יואל, והקשה כן הרא"ש לקמן בפרק הגוזל עצים, ותירץ, שהוא משום שיכול לומר לו: שמא ביטל המשלח את שליחותך, ולכך מועיל מה שאומר לו: "זיל דון וזכי ואפיק לנפשך", שעל ידי זה שוב אינו יכול לבטל.

וכתב על זה ה"פני יהושע", שזה נגד הסכמת רוב הפוסקים, שאפילו כשאמר לו: "זיל דון וזכי

מתנתיין:

גנב על פי שנים, כלומר: העידו שני עדים על אדם שגנב, ואף טבח ומכר על פיהם כלומר: העידו עליו אותם עדים עצמם שטבח או מכר, או על פי שנים אחרים:

הרי זה משלם תשלומי ארבעה וחמשה. (11)

גנב ומכר בשבת. (12)

או שגנב ומכר כדי שיקריבוהו לעבודה זרה. (13)

או שגנב וטבח ביום הכפורים, ונתחייב כרת על טביחתו. (14)

או שגנב משל אביו, וטבח ומכר את של אביו, ואחר כך מת אביו. (15)

מקבל אני עלי לשלם]” (9)

הרי שעליה שויה, ואם כן כשהוציא למשלחו הוציא, ואינו יכול לתפוס. (10)

ואיכא דאמרי: אינו שליח, אלא שותפא שויה [עשה המשלח את המורשה לשותף]!

ומפרשינן: למאי נפקא מינה, כלומר: מה הפרש יש בין אם הוא שליח או שותף?

למיתפס פלגיה [לתפוס חצי ממה שהוציא מיד הנתבע], שאם אינו אלא שליח בעלמא, אם כן אינו יכול לתפוס לעצמו ממה שהוציא ולא כלום, ואילו אם עשה אותו שותף, אם כן על כל פנים יכול הוא לתפוס חצי ממה שהוציא מן הנתבע.

ומסיקה הגמרא: והלכתא: שליח שויה, ואינו יכול לתפוס לעצמו כלום.

אחד, או על פי עצמו, משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

וזו ששינונו: “על פי שנים אחרים”, להשמיענו, שעדות הטביחה מתקבלת, ואינה נקראת “חצי דבר”, וכפי שיתבאר בגמרא.

12. אבל טבח בשבת אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה, כמבואר במשנה לקמן עד ב, שהרי מתחייב בנפשו הוא על הטביחה, ו”קם ליה בדרכה מיניה”.

13. אבל גנב וטבח לעבודה זרה, פטור, כדלקמן עד ב, שמתחייב בנפשו הוא.

14. אבל טבח בשבת, הרי הוא פטור, שהרי חייב מיתת בית דין, וכדלקמן עד ב; אבל חיוב כרת לדעת משנתנו אינו פטור מן התשלומין, שלא כדעת רבי נחוניא בן הקנה בכתובות ל א, הסובר: כרת פטור מן התשלומין.

15. א. בזה אין שום חידוש, אלא משום

9. כן נראה הפירוש מדברי הרמב”ם; והמאירי פירש: “כל שתזכה בדין או תחוב עלי לקבל, ולא אוכל לומר: לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, שאם לא כן, אף הלה אומר: האיך אדון עמך, שאם תזכה יועיל, ואם תתחייב לא יועיל; ויש מפרשים בדבר זה, שכל מה שיוציא בו עליו לשלם”.

10. כן הוא לפי פירושו השני של רש”י בדינו של אמימר; ולפירוש הראשון [שלדעת אמימר, אם תפס מן הנתבע ללא שיהא כתוב בהרשאה: “זיל דון וזכי ואפיק לנפשך” אין מוציאים ממנו], הכי קאמר רב אשי: היות ואינו אלא שליח, אם כן אינו יכול לתפוס עבור משלחו, כי הוא כמו תופס לבעל חוב.

11. משנה זו והמשנה לקמן עד ב, הם ענין אחד, וכנגד מה שאמרו כאן שהוא משלם תשלומי ארבעה וחמשה, שינונו במשנה שם באיזה אופן אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה; ושנינו שם: “גנב על פי שנים, וטבח ומכר על פי עד

או שגנב וטבח ואחר כך הקדיש. (16)

לכלבים —

ואפילו השוחט הנמצאת טריפה שאינה
ראויה לאכילה —

וכן השוחט חולין בעזרה ונאסרו באכילה —

בכל אלו הרי זה משלם תשלומי ארבעה
וחמשה.

בכל אלו הגנב משלם תשלומי ארבעה
וחמשה לבעלים, וכשמת אביו הרי הוא
משלם לאחיו שירשו עמו.

גנב וטבח שלא לשם אכילה, אלא לרפואה
שרוצה לעשות מבשרה, או להאכיל מבשרה

ראה בדבריהם.

16. א. בזה אין שום חידוש, אלא משום
שבסיפא מבואר, דאם גנב והקדיש ואחר כך
טבח, הרי זה פטור מתשלומי ארבעה וחמשה,
משום שטבח את של הקדש, וכמבואר לקמן עד
ב, והובא בסוגיא לעיל סח ב, משום הכי נקט
לה ברישא, רא"ש סימן ו; [וקצ"ע, למה לא
פירש כן הרא"ש גם גבי "גנב על פי שנים וטבח
ומכר על פיהם", וגבי "גנב ומכר בשבת", ו"גנב
ומכר לעבודה זרה"].

ב. הקשה רבי עקיבא איגר בתוספותיו
למשניות, והרי כיון שהקדיש אחר שטבח, אם
כן בהכרח שהקדישו לברק הבית ולא למזבח
[שאי אפשר להקדיש שחוטים למזבח], ובאופן
זה עצמו, אפילו אם טבח אחר שהקדישו הרי
הוא חייב, ומשום ההקדש עצמו שהוא כמכירה,
[לדעת רבי יוחנן שמפרש לעיל סח ב ב"הקדיש"
הגנב]; ועד כאן לא פטרה המשנה דלקמן
בהקדיש ואחר כך טבח, אלא בהקדישו קדושת
מזבח שזה אינו נקרא "מכירה", היות ו"מעיקרא
תורא דראובן והשתא תורא דראובן", וכמבואר
לקמן עו א; וראה שם מה שתירץ; והרש"ש
כתב, שיש לפרש את משנתנו, בהקדישו לדמי
קרבן; והיינו דגם בהקדישו לדמי קרבן אינו
חייב עליו מטעם "מכירה", שגם על זה שייך
לומר: "מעיקרא תורא דראובן והשתא תורא
דראובן", [וראה היטב ב"תוספות רבינו פרץ"

שבסיפא מבואר, דאם גנב משל אביו, ומת אביו
וירש הוא את הגניבה, ואחר כך טבח ומכר הרי
זה פטור מתשלומי ארבעה וחמשה, כדלקמן עד
ב, ומשום שירש הוא עם אחיו את הבהמה, ואין
כאן "וטבחו כולא באיסורא", משום הכי נקט לה
ברישא, רא"ש סימן ו.

ב. בתוספות לקמן עב א, פירשו בכמה
אופנים את הטעם שהוא משלם על הטביחה
והמכירה שעשה בחיי אביו, ואין אומרים: "אין
אדם מוריש קנס לבניו", וכמו שאמרו בכתובות
מב ב, לגבי קנס של בושת ופגם, שאם לא
העמיד האב בדין את החייב, ומת האב, אין בניו
יורשים את הקנס.

האופן האחד: משנתנו עוסקת כשכבר עמד
בדין.

האופן השני [והוא לפי מה שהוכיחו, דרבא
ורב נחמן בסוגיית הגמרא כאן, סוכרים שאף אם
לא עמד האב בדין, היה מוריש לבניו]: משום
שיש חילוק בין קנס דאונס ומפתה, שאין האב
יכול להוריש אותו לבניו, משום שאותו הדבר
שהקנס יוצא ממנו דהיינו הבת, הרי אין הוא
מוריש לבניו, ולפיכך אינו מוריש את הקנס הבא
ממנה, מה שאין כן בטביחה ומכירה, שאת
הבהמה שהקנס היוצא ממנה, הרי הוא מוריש
לבניו.

האופן השלישי, והיא שיטת ר"י הלבן: בכל
קנס אדם מוריש לבניו, והיא סוגיא דכתובות
אינה ענין לכאן דהתם לענין קרבן שבועה איירי,

רבי שמעון פוטר בשני אלו, דהיינו בשוחט ונמצאת טריפה, ובשוחט חולין בעזרה, ומשום שרבי שמעון סובר: "שחיטה שאינה ראויה לאכילה לא שמה שחיטה".⁽¹⁷⁾

גמרא:

שנינו במשנה: גנב על פי שנים, וטבח ומכר על פיהם, או על פי שנים אחרים משלם תשלומי ארבעה וחמשה:

שואלת הגמרא: **לימא מתניתין**, האם הכרח הוא לומר שמשנתנו המכשירה שני עדים המעידים על הטביחה לבדה, ואף שאין הם מעידים על הגניבה, **דלא כרבי עקיבא** היא?

דאי רבי עקיבא היא, לא היה אפשר לקבל את עדי הטביחה שאינם מעידים על הגניבה, ומשום:

דהאמר רבי עקיבא: כיון דכתיב: "על פי שנים עדים יקום דבר"⁽¹⁸⁾ הרי למדנו: דבר שלם יאמרו העדים, **ולא חצי דבר**, כלומר: אי אפשר לקבל עדות הנשלמת על ידי שתי כתי עדים, שכל אחת מהם מספרת "חצי דבר"; ואף עדות הטביחה "חצי דבר" היא, שאין הטביחה מחייבת בלי גניבה שקדמה לה, ועדי הטביחה הלוא אין מעדין עליה.

דתניא: אמר רבי יוסי בן חלפתא:

כשהלך אבא חלפתא [אבי, ששמו חלפתא]⁽¹⁹⁾ **אצל רבי יוחנן בן נורי** ללמוד תורה, **ואמרי לה**, יש אומרים שכך אמר רבי יוסי: **כשהלך רבי יוחנן בן נורי אצל אבא חלפתא** ללמוד תורה —

אמר לו:

תקנת חכמים היא, שכל המחזיק שלש שנים בקרקע, דהיינו שהוא אוכל את פירותיה, וטוען שקנה אותה מבעליה הראשונים, נאמן הוא בטענתו, ואינו צריך להביא שטר מכירה. ותקנו חכמים כן, משום שאין דרך לוקחים לשמור את שטרותיהם יותר משלש שנים, וסמכו חכמים על כך, שאילו לא היתה הקרקע של הלוקח, לא היה מניחו הבעלים הראשונים לאכול פירותיה מבלי למחות.⁽¹⁾

הרי שאכלה הלוקח — לפירות השדה שהוא טוען עליה: "לקוחה היא בידי" — **שנה ראשונה בפני שנים**, כלומר: שנים מעידים על אכילת שנה ראשונה, **ושניה בפני שנים** אחרים, **ושלישית בפני שנים** אחרים, מהו שתצטרף עדותם להחזיק את הקרקע ביד הלוקח?

הוא, או שהלימוד הוא מ"יקום", דמשמע: יקום כל העדות ולא חצי.

לדף עט א ד"ה גנב והקדיש, ובדברי המגיה [שם].

19. ואם תאמר: האיך קרא רבי יוסי לאביו בשמו, ראה בליקוטים החדשים לרבי עקיבא איגר, וראה עוד ב"ספר המפתח".

17. אבל שוחט לרפואה ולכלבים, שחיטה ראויה היא, שהרי יכול הוא לאכול ממנה אם ירצה, רש"י.

1. כן פירש ה"קצות החושן" [קמ ב] את עיקר דין חזקת שלש שנים; ומדברי הרמב"ן למדו

18. בתוספות בבבא בתרא נו ב ד"ה ורבנן, נסתפקו אם הלימוד הוא משום ש"דבר" מיותר